

Beata Domańska

nauczyciel historii i wiedzy o społeczeństwie, nauczyciel-doradca metodyczny

Szkoła Podstawowa nr 11 w Częstochowie

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

Od narracji do wizualizacji – sketchnoting w edukacji historycznej

Co to jest sketchnoting?

Sketchnoting to metoda wizualnego notowania informacji, która łączy rysunki, symbole, słowa kluczowe i proste schematy w jedną spójną notatkę. Jej celem nie jest tworzenie estetycznych rysunków, lecz lepsze rozumienie, porządkowanie i zapamiętywanie treści. Jest to forma notowania, która angażuje zarówno lewą, jak i prawą półkulę mózgu, co może prowadzić do lepszego zrozumienia i zapamiętania informacji historycznych. Nie chodzi o talent plastyczny, lecz o myślenie wizualne i porządkowanie informacji.

Dlaczego warto stosować sketchnoting na lekcji historii?

1. Wspiera zapamiętywanie dat, pojęć i zależności przyczynowo-skutkowych. Sketchnoting angażuje uczniów w proces tworzenia notatek, co może prowadzić do głębszego przyswojenia materiału.
2. Aktywizuje uczniów i wspiera koncentrację. Rysowanie i tworzenie wizualnych notatek może uczynić naukę bardziej interesującą i angażującą dla uczniów.
3. Rozwija krytyczne myślenie. Tworzenie sketchnotek wymaga analizy i syntezy informacji, co rozwija umiejętności krytycznego myślenia.
4. Pomaga uczniom z trudnościami w uczeniu się (SPE) – wspiera różne style uczenia się oraz sprzyja edukacji inkluzywnej.
5. Ułatwia zrozumienie procesów historycznych. Wizualizowanie informacji może pomóc uczniom lepiej zrozumieć skomplikowane zagadnienia historyczne oraz przyczyny i skutki wydarzeń.

Jak wprowadzić sketchnoting na lekcjach historii?

Wprowadzenie techniki wymaga krótkiego wyjaśnienia, podczas którego uczniowie odkrywają podstawy sketchnotingu, takie jak używanie ikon, tworzenie map myśli oraz łączenie tekstu z obrazami. A także pokazania przykładów sketchnotek odnoszących się do zagadnień historycznych wykonanych przez starszych uczniów lub nauczycieli, co może być inspiracją i zachętą do próbowania tej metody.

Jak zastosować praktycznie sketchnoting na lekcjach historii?

- Notatki z lekcji: Wykorzystuj dostępne w sieci sketchnotki historyczne. Zachęcaj uczniów do tworzenia sketchnotek zamiast tradycyjnych notatek podczas lekcji.

- Projekty indywidualne i grupowe: Uczniowie mogą pracować nad tworzeniem sketchnotek indywidualnie, w parach lub w grupach gdy dotyczą większych tematów, takich jak wojny czy epoki historyczne.
- Podsumowania działów: Na zakończenie każdego działu uczniowie mogą tworzyć sketchnotki podsumowujące najważniejsze informacje.

Jakie będą potrzebne narzędzia i materiały?

Najprostsze narzędzia do sketchnotingu to zwykły zeszyt (najlepiej format A4) i długopisy; kolorowe flamastry, zakreślacze (kilka podstawowych kolorów), ołówki czy kredki mogą dodać notatkom atrakcyjności.

Sketchnoting w edukacji historycznej:

1. Osie czasu – linie czasu, które pokazują sekwencję wydarzeń historycznych z ilustracjami i krótkimi opisami.
2. Mapy myśli – tworzenie map myśli, które łączą różne aspekty danego okresu historycznego, takie jak polityka, społeczeństwo, kultura i gospodarka.
3. Biografie postaci historycznych – sketchnotki mogą przedstawiać najważniejsze momenty z życia kluczowych postaci historycznych, takie jak ich osiągnięcia, wpływ na historię i kontekst historyczny.
4. Analiza przyczyn i skutków – wizualne notatki mogą pomóc uczniom zrozumieć związki przyczynowo-skutkowe między różnymi wydarzeniami historycznymi.
5. Tematyczne sketchnotki – sketchnotki dotyczące specyficznych tematów, takich jak wynalazki, bitwy czy traktaty, co pozwoli na głębsze zrozumienie tych zagadnień.

Przykładowe zadania:

- WYDARZENIA HISTORYCZNE, np. bitwa pod Grunwaldem – uczniowie tworzą sketchnotki, które przedstawiają czas, przyczyny, przebieg i skutki bitwy pod Grunwaldem. Mogą dodać ilustracje najważniejszych momentów bitwy, portrety dowódców i diagramy strategiczne.
- PROCES HISTORYCZNY, np. rewolucja przemysłowa – tworzenie sketchnotek pokazujących etapy rewolucji przemysłowej, główne wynalazki, kluczowe postacie oraz społeczne i ekonomiczne skutki tych zmian.
- KULTURA I CYWILIZACJE, np. starożytny Egipt – uczniowie tworzą sketchnotki dotyczące różnych aspektów starożytnego Egiptu, takich jak struktura społeczna, życie codzienne, religia, budowle, osiągnięcia, wynalazki czy wpływ na historię.
- BIOGRAFIA HISTORYCZNA, np. Napoleon Bonaparte – sketchnotka przedstawiająca kluczowe informacje i momenty z życia Napoleona, jego kampanie wojenne, reformy oraz wpływ na Europę.

- ZAGADNIENIA HISTORYCZNE, np. System feudalny w średniowieczu – uczniowie mogą stworzyć sketchnotki ilustrujące strukturę społeczną i ekonomiczną systemu feudalnego, rolę różnych grup społecznych i ich wzajemne relacje.
- EPOKI KULTUROWE, np. renesans – sketchnotki mogą przedstawiać kluczowe postacie renesansu oraz najważniejsze osiągnięcia sztuki, nauki i filozofii.
- WOJNY/KONFLIKTY, np. I wojna światowa – uczniowie tworzą sketchnotki przedstawiające przyczyny wojny, główne fronty, bitwy, technologię wojenną oraz skutki wojny.

Rola nauczyciela

Nauczyciel historii nie jest jedynie źródłem wiedzy, ale organizatorem sytuacji dydaktycznej, w której uczniowie aktywnie przetwarzają treści historyczne. Sketchnoting staje się narzędziem wspierającym rozumienie procesów, związków przyczynowo-skutkowych i chronologii oraz wydarzeń. To nauczyciel decyduje kiedy i do jakiego celu zastosować sketchnoting, jakie treści wymagają wizualizacji oraz jak połączyć metodę z celami lekcji. Pokazuje, jak tworzyć sketchnotki: rysuje proste symbole na tablicy, zapisuje hasła zamiast pełnych zdań oraz demonstruje porządkowanie treści. Sketchnoting wymaga selekcji informacji. Rolą nauczyciela jest oczywiście kierowanie uwagi uczniów na to, co najważniejsze i zadawanie pytań problemowych („dlaczego?”, „jakie były konsekwencje?”), a także pomoc w odróżnianiu faktów od interpretacji. Nauczyciel historii wspiera rozwój myślenia przyczynowo-skutkowego, umiejętność syntezy i krytycznej analizy wydarzeń historycznych. Jest także osobą wspierającą i budującą poczucie bezpieczeństwa podczas zajęć. Sketchnoting może być dla uczniów nową formą pracy. To od nauczyciela zależy czy stworzy atmosferę akceptacji, podkreśli, że liczy się treść, a nie estetyka, wzmocni uczniów mniej pewnych siebie. Jest to szczególnie ważne w pracy z uczniami ze SPE, z uczniami lękowymi, a także w klasach zróżnicowanych. Sketchnoting daje możliwość indywidualizacji wsparcia oraz może być formą oceniania kształtującego i narzędziem samooceny ucznia. Zachęcaj do kreatywności i regularnie oceniaj sketchnotki uczniów, dając im konstruktywną informację zwrotną. Oceniając prace uczniów, koncentruj się na poprawności merytorycznej pracy, doceniaj logiczne powiązania i strukturę, unikając oceniania zdolności plastycznych. Sketchnoting może stać się częścią nowoczesnego, refleksyjnego warsztatu nauczyciela historii, wszechstronnym narzędziem, które może znacząco wzbogacić edukację historyczną, czyniąc ją bardziej angażującą i efektywną. Działa jednak wtedy, gdy nauczyciel świadomie prowadzi uczniów przez proces myślenia historycznego, a nie tylko wprowadza atrakcyjną formę notowania.

Licencja Uznanie autorstwa
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska
Oprac. Agnieszka Leszcz-